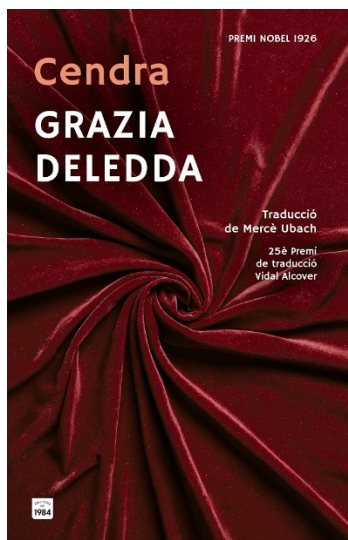

"Sí, tot era cendra : la vida, la mort, l'home"

Autoria: Grazia Deledda

Títol: *Cendra*

Traducció de Mercè Ubach

Editorial: Edicions de 1984, Barcelona, 2026

347 pàgines

Aquest any recorre el centenari de l'atorgament del Nobel a Grazia Deledda, la primera –i fins ara l'única– escriptora italiana que ha estat guardonada amb el prestigiós premi per a la literatura. Per celebrar l'efemèride d'aquesta celebració, Edicions de 1984 han decidit lliurar, com a homenatge a l'autora sarda, la traducció d'una de les seves novel·les més reconegudes, *Cendres*, el text de la qual va aparèixer, abans, a les planes de la revista *Nuova Antologia* el 1903 i, finalment, en volum l'any següent. L'èxit del llibre va ser immediat: ho testimonien les nombroses reedicions italianes que es van anar repetint any rere any, les versions en diversos idiomes i l'adaptació cinematogràfica de 1916, en la qual hi participava Eleonora Duse, unes de les actrius italianes més importants dins el panorama internacional de començament del segle XX. Tanmateix, la primera novel·la que es va publicar en català va ser *Ànimes honrades*, l'any 1931, a l'editorial Catalònia –i les Edicions de la Ela Geminada la van tornar a proposar el 2024.

Un poblet de la Sardenya interior, entre les muntanyes del Gennargentu, fa d'escenari de fons a la narració. Amb la reconstrucció mental d'aquests paratges, el lector es prepara a escoltar la desafortunada història d'Oli Derios, una noia de quinze anys que esdevé el símbol de la deshonra i de la misèria dins una societat encara lligada a vincles patriarcals i a rígids prejudicis morals. El personatge d'Anania, fill d'Oli i protagonista del relat, se'ns presenta a través d'una lectura psicològica; no deixa de turmentar-se per haver estat abandonat, sent al seu damunt tot el pes del deshonor per la perdició de la mare i va imaginant, al llarg del temps, com rescatar-la de la misèria. La paràbola de la vida del jove es construeix segons una estructura circular, en què el lloc de naixement coincideix amb el final de l'episodi, però també deixa al lector la sensació catàrtica d'una conclusió que implica de retruc un nou naixement. El viatge d'Anania, que del centre de la Sardenya travessa el mar i arriba fins al "Continent", marca un itinerari de recerca de la redempció, un tema que Grazia Deledda, especialment devota de la literatura russa finisecular, ha sabut assimilar i convertir aplicant-lo al seu territori.

Sí, perquè Deledda dibuixa el quadre de la societat sarda d'inicis del segle XX, encara lligat a creences paganes –i alhora catòliques– i a prejudicis humans o, per dir-ho més bé, "inventats pels homes per fer-se infeliços els uns als altres", i construeix un microcosmos antropològic en què tan sols la Providència guia el comportament dels homes. És una Providència equànime, i tanmateix injusta, que castiga i redimeix sols qui estigui disposat als màxims penediments i patiments a fi d'emancipar-se dels propis pecats. També cal tenir en compte les minucioses descripcions paisatgístiques que no tenen una funció gratuïta davant dels esdeveniments, sinó que serveixen per remarcar l'estat d'ànim dels personatges dins el quadre general.

La traducció de Mercè Ubach, a partir de la darrera edició italiana que conté una introducció de Michela Murgia, permet al lector català d'atansar-se a l'obra de l'escriptora a través d'un quadre complet dels temes fonamental de la seva narrativa, sense disminuir-ne ni eliminar-ne l'empremta dialectal que distingeix la prosa de Deledda i que es valoritza per la tria de transcriure amb fidelitat les expressions populars dins el text.

Així, doncs, la traductora –en desvincular-se de la crítica que relega Deledda a una posició híbrida, atès que l'acusaven de tendir cap al Verisme sense atansar-s'hi del tot–

torna a proposar una novel·la central del Nou-cents italià i posa l'èmfasi sobre la possibilitat de llegir una escriptora que, després d'haver patit un llarg ostracisme crític, ara demana noves perspectives exegetiques.

Amb una atenció singular i una sensibilitat extraordinària cap a tot el que té a veure amb la matèria humana, Grazia Deledda retrata la misèria en cada detall, busseja cap al fons de l'abisme sense perdre-s'hi i deixa oberta una escletxa, o més ben dit, un esclat de llum d'esperança que, com les brases, no deixa de cremar ni al bell mig de les cendres.

Chiara Sagheddu